

Den svenskspråkiga ungdomsbarometern 2018

Språk och internet

DENNA ANALYS FOKUSERAR på ungas vardag, språkidentitet och medieanvändning. Den är en del av den svenskspråkiga ungdomsbarometer som Taloustutkimus utförde på uppdrag av Magma våren 2018. Frågorna besvarades av 800 svenskspråkiga ungdomar i åldern 15–19 år. Mera detaljerad information om svarsunderlaget hittas på magma.fi. Undersökningen möjliggjordes med hjälp av finansiering från Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne, Svenska Yle, Lilla Teatern (Stadsteatern) och Svenska Teatern.

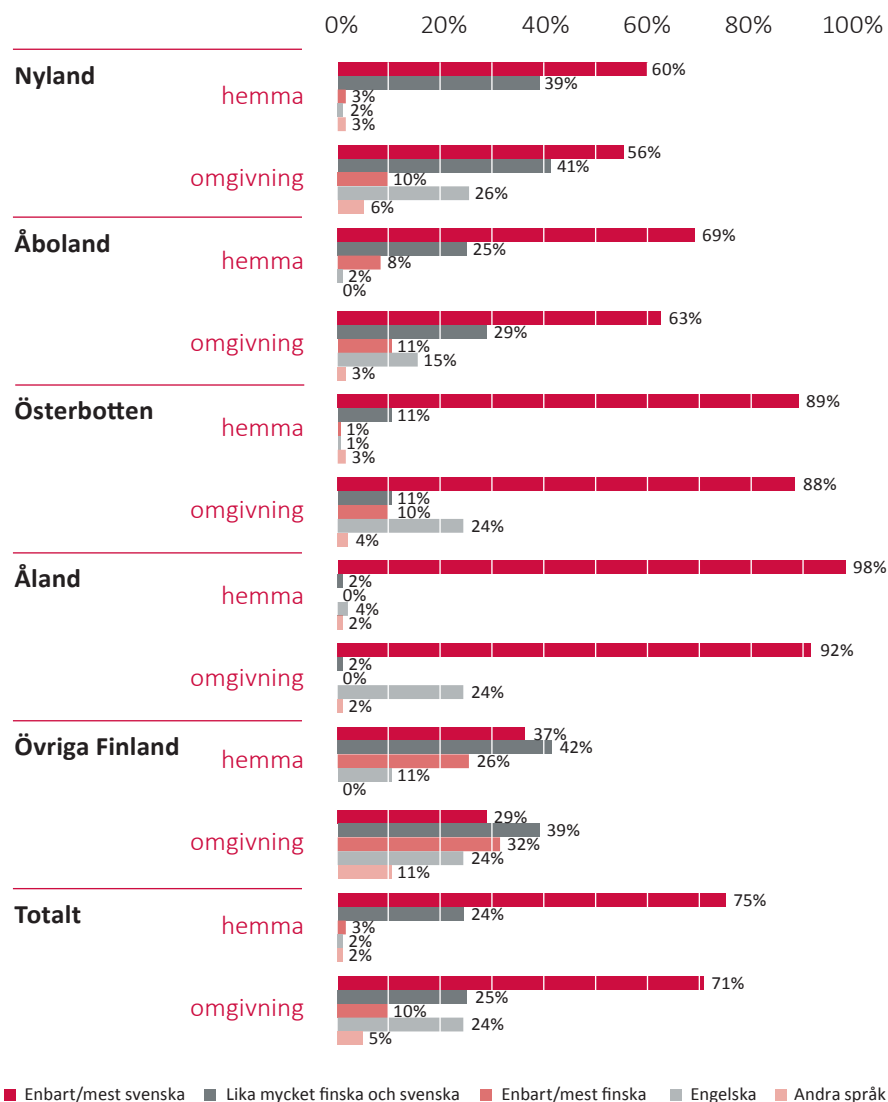
Svenskan stark i hemmen

UNGDOMARNA I DENNA STUDIE lever i förhållandevis svenskspråkiga familjer. Av alla respondenter har 75 % uppgett att de talar enbart eller mest svenska med sin familj och 24 % att de talar lika mycket finska och svenska. Endast ett par-tre procent har uppgett att de talar mest eller enbart finska, engelska eller andra språk hemma.

Respondenternas språkförhållanden varierar regionalt (bild 1). Föga förvånande är Åland den mest svenska regionen: där har alla utom en uppgett att de talar enbart eller mest svenska hemma. Även i Österbotten är svenskan stark; av de österbottniska ungdomarna talar 89 % primärt svenska hemma, medan endast en tiondel uppger att de talar lika mycket finska och svenska. I de övriga regionerna är tvåspråkiga familjer vanligare. I Åboland använder 25 % av respondenterna både finska och svenska och i Nyland är ca 40 % tvåspråkiga. Även i södra Finland är hemmen alltså förhållandevis svenskspråkiga.

24 %
talar engelska
utanför hemmet

Bild 1. Den procentuella fördelningen av vilka språk de unga talar hemma och utanför familjen (med vänner, i skolan och på jobbet) enligt region. Respondenterna fick välja flera svarsalternativ. N = 800.

Tre språk i omgivningen

DEN SPRÅKLIGA OMGIVNINGEN utanför hemmets väggar är mer diversifierad (bild 1), vilket man också ser på att ungdomarna har valt fler svarsalternativ än för hemspråket. Bland språken ungdomarna talar utanför familjen, t.ex. med vänner, i skolan eller på jobbet, ökar finskans och engelskans andel. Ändå är det fortfarande alternativet *enbart eller mest svenska* som klart dominerar, vilket kan vara lite överraskande med tanke på hur

finska eller tvåspråkiga regioner Åboland och Nyland är. Det är dock viktigt att notera att 80 % av respondenterna går i skola (grundskola, yrkesskola eller gymnasium), och sannolikt rör sig i övervägande svenskspråkiga miljöer.

I alla regioner har kring en fjärdedel av respondenterna (lite mindre i Åboland) uppgett att de talar engelska utanför familjen, t.ex. med vänner, i skolan eller på jobbet. Vi vet inte om de endast tänkt på situationer i den fysiska omgivningen eller också kommuni-

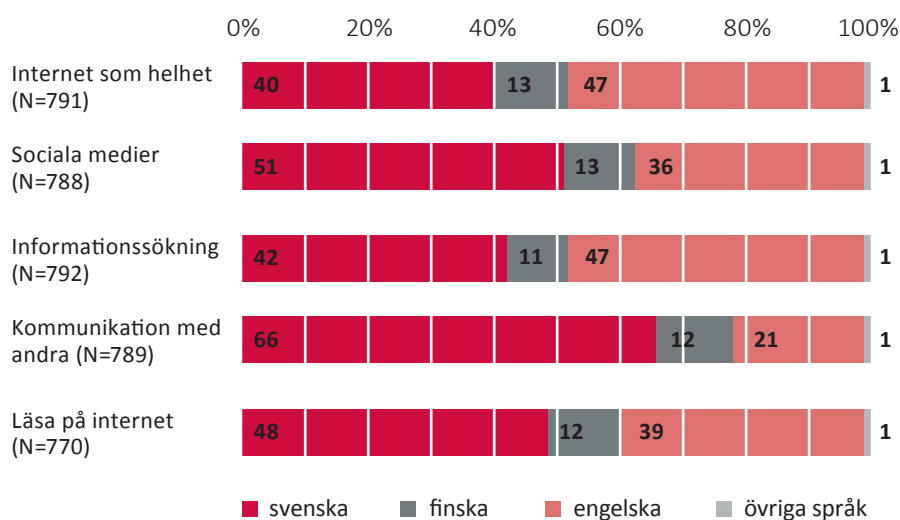
kation på nätet, men man kan konstatera att engelskan aktivt finns med i deras liv. Är det då så att engelskan har ökat i samhället? Finska språknämnden vid Institutet för de inhemska språken anser att det är så. Nämnden befarar att engelskan ska tränga ut nationalspråken från arbetslivet, högskolorna och kundbetjäningen och efterlyser därför ett språkpolitiskt program för att trygga finskan och svenskan i alla domäner i framtiden.¹

Nästan ingen finska på nätet

ÄVEN I UNGDOMARNAS digitala omgivning är det svenska och engelska som dominerar. I enkäten ombads ungdomarna uppskatta hur stor procent av deras internetanvändning som går på svenska, finska, engelska och andra språk, så att den totala användningen skulle uppgå till 100 procent. Som man ser i bild 2 är användningen av finska rätt marginell (ca 10 %), medan svenska och engelska är parallella språk i ungdomarnas värld. För internetanvändningen som helhet uppskattar respondenterna att 47 % går på engelska och 40 % på svenska. Med andra ord dominerar engelskan på detta område. Ser man till de olika användningsområdena är det framför allt vid informationssökning som de unga säger sig använda mest engelska.

Svenska använder de mest i kommunikationen med andra, dvs. då de chattar eller ringer samtal via nätet, vilket är naturligt om man tänker sig att de är i kontakt med sina kompisar eller familjen. Troligtvis är användningen av svenska stor även på sociala medier av samma orsak. Svenskan dominerar också då de läser artiklar och böcker på internet. Ett rimligt antagande är att läsningen på internet i denna ålder i hög grad är kopplad till skol-

Bild 2. Hur stor del av respondenternas internetanvändning som går på olika språk, enligt deras egen uppskattning i procent.

arbete och studier, vilket förklarar att språket i första hand är svenska.

Det finns också ett signifikant samband mellan hemspråket och språket som används på nätet. De ungdomar som talar enbart eller mest svenska hemma använder också nätet mera på svenska än de ungdomar som talar också finska hemma. Engelskan används lika mycket av båda grupperna, vilket kan tolkas som att engelska är ett komplement till finskan och svenskan, åtminstone för de tvåspråkiga ungdomarna. Däremot kan engelskan vara en konkurrent till finskan för de unga som talar mest svenska hemma, eftersom de inte använder finska nästan alls på nätet; endast 6–7 % av deras internetanvändning sker på finska. Tvåspråkigheten för dessa unga gäller alltså svenska-engelska, medan finskan har en undanskymd roll på nätet.

Jämförelser med andra studier av ungas språkbruk på internet ger en lite motstridig bild. Äldre studier av språk och mediebruk kopplar ihop tv-tittande och internetanvändning, så att speciellt tvåspråkiga som tittar mycket på finsk tv också använder internet mera på finska, och väldigt lite på svenska. Mediebeteendet har däremot förändrats i snabb takt och nyare studier av finlandssvenska ungas språkanvändning på nätet ger liknande resultat som denna barometer. T.ex. László Vinczes

och Nick Joyces (2018)² undersökning av hur gymnasieelever i Jakobstad och Pargas använder språk på nätet visar att svenska och engelska kompletterar varandra, medan användningen av finska är liten. Däremot uppgav Pargas- och Jakobstadsungdomarna att de använder mest engelska i sociala medier, medan respondenterna i denna ungdomsbarometer använder mest svenska i sociala medier.

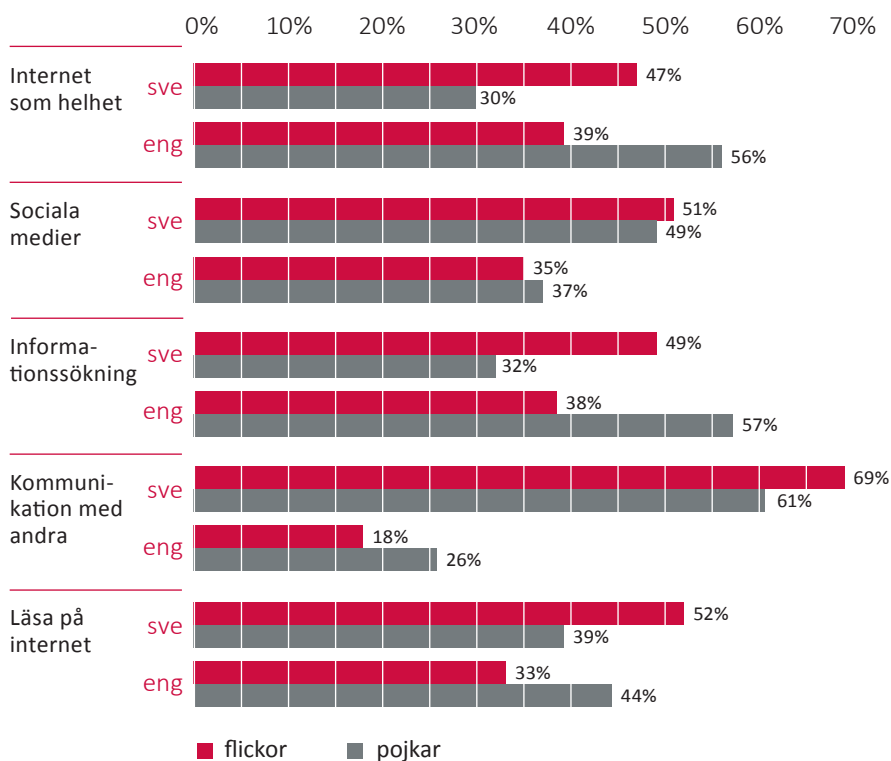
Undersökningarna i sig ger ingen förklaring till denna skillnad, men en orsak kan vara skillnader i hur man tolkar begreppet *sociala medier*, vilka faktiska tjänster eller plattformar man tänker på. Skillnaden mellan t.ex. video- eller bildbaserade sociala medier och textbaserade sociala plattformar kan vara stor med tanke på vilka språk användarna brukar. Till exempel visar Reuters Institutes digitala nyhetsrapport för 2018³ att bland finländarna är Facebook den mest populära plattformen bland sociala medier (71 %), tätt följd av videoplattformen Youtube (66 %) och meddelandetjänsten Whatsapp (59 %), vilket bekräftar mångtydigheten i begreppet sociala medier.

Pojkar surfar på engelska

DEN DIGITALA SPRÅKMILJÖ ungdomarna befinner sig i är alltså inte entydig. Det finns också klara skillnader mel-

Bara **10 %**
av internetanvändningen går på finska

Bild 3. Hur stor del av pojkarnas och flickornas internetanvändning som går på olika språk, enligt deras egen uppskattning i procent. (N = 799).

lan könen gällande både språkanvändningen och vad de gör på nätet. Som helhet uppger pojkarna att de använder betydligt mera engelska på nätet än vad flickorna gör. Flickorna använder i stället klart mera svenska. Störst är skillnaden vid informationssökning och läsning, där pojkarna uppger sig använda mera engelska och flickorna mera svenska (bild 3).

Vad gör ungdomarna då vid sina skärmar? Respondenterna uppmanades välja tre aktiviteter som de använder mest tid till då de sitter vid en skärm. Resultaten i bild 4 visar på både likheter och skillnader mellan könen. Som helhet tittar ungdomarna mycket på videomaterial, tv-serier och filmer på Youtube och andra videoplattformar. Språket i videomaterialet är

antagligen i hög grad engelska, vilket betyder att den passiva användningen av språket är stor för många av ungdomarna. Nästan hälften av respondenterna säger sig använda mycket tid på sociala medier medan ca en fjärdedel lyfter fram Instagram. För en tredjedel av respondenterna är skolarbete en av de tre aktiviteter de gör mest vid skärmen, medan läsning av tidningar och böcker valts av endast 7 % av respondenterna.

Av alla respondenter har 28 % uppgett att de använder mycket tid till att spela, men här är fördelningen mellan könen skev. Över hälften av pojkarna i barometern har valt spelande som en av de tre vanligaste sakerna de gör vid en skärm, mot endast 6 % av flickorna. Detta kan vara en förklaring till att pojkarna använder mera engelska på nätet, eftersom många dator- eller konsolspel fungerar på engelska och spelas tillsammans med andra runt om i världen. Spelen kan även inkludera chattar eller diskussioner med andra spelare.

Flickorna i sin tur är överlag aktivare

användare av sociala medier och de chattar och använder Instagram mer än pojkarna. Detta är i linje med resultaten från t.ex. den nationella undersökningen om ungdomars mediebruk och fritid från 2016,⁴ som visar att de sociala aspekterna är speciellt viktiga i flickors medieanvändning och att de använder sina smarttelefoner framför allt till att hålla kontakt med sina kompisar via nätet.

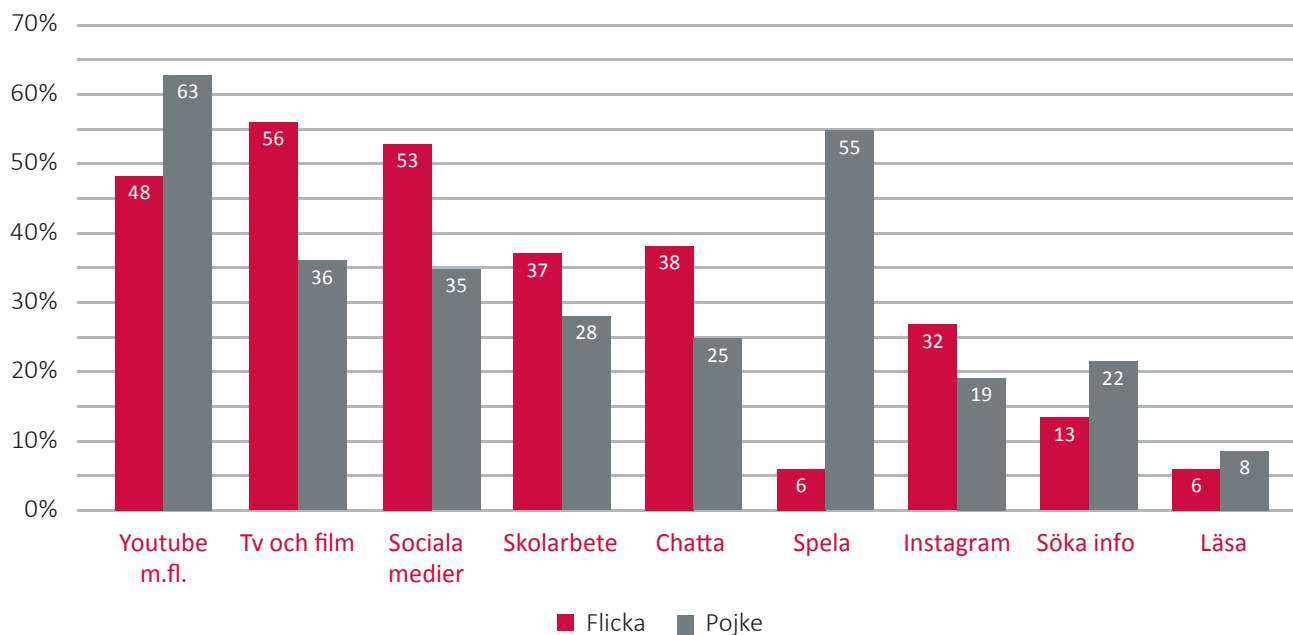
Det är viktigt att notera att detta är ungdomarnas *bedömning* av hur de använder olika språk på internet och inte en undersökning av deras faktiska språkbruk. Hur medvetna är de i själva verket om de språkval de gör? Hur aktivt finns språket med i ungdomarnas medvetande då de surfar på nätet, spelar olika spel, laddar upp egna foton och videor eller kommenterar andras inlägg? Tänker de alls på ifall de använder svenska eller engelska eller sker språkvalet automatiskt och omarkerat? Det finns många öppna frågor och ett behov av vidare studier för att få en djupare förståelse av de ungas mediebetende.

Stark minoritetskänsla

MER ÄN HÄLFTEN (57 %) av de unga upplever att de tillhör en språklig minoritet, vilket också rapporteras i den första delen av den svenskspråkiga ungdomsbarometern. Upplevelsen tycks inte styras av var man bor, utan delas av unga såväl i huvudstadsregionen som i Österbotten. Flickorna är mer benägna att känna sig som en del av en språklig minoritet, vilket kan hänga ihop med att de – mer än pojkarna – upplever sig bli illa behandlade på grund av språket. Drygt hälften av flickorna har sådana upplevelser i bagaget, och det kan handla om t.ex. glåpord eller uppmaningar att tala finska. Också hemspråket påverkar: minoritetskänslan är vanligare hos dem som kommer från svenskdominerade hem. Även tankesmedjan e2:s undersökning av svenskspråkigas och finskspråkigas identiteter⁵ visar att minoritetstillhörigheten är en viktig del av många svenskspråkigas identitet. Detta är den tydligaste skillnaden mellan språk-

Pojkarna spelar, flickorna är på sociala medier

Bild 4. Vad flickorna och pojkarna använder sin skärmtid till. De fick välja tre användningsområden. Svaren är i procent. (N = 799).

grupperna. Därtill finns det en koppling mellan minoritetsidentiteten och en oro över de svenskspråkigas ställning. En jämförelse kan göras med Barometern (2014)⁶, som visar att framför allt svenskspråkiga i svenskdominerade kommuner upplever att språkklimatet i rikspolitiken blivit sämre. Enligt forskaren Kjell Herberts kan detta bero på att enspråkiga finlandssvenskar är mer lyhörda för negativa stämningar än tvåspråkiga, som klarar av att obehindrat röra sig över språkgränsen.

Sammanfattningsvis kan man säga att ungdomarna som deltagit i barometern lever förhållandevis svenskspråkiga liv. Svenskan dominerar hemma, i omgivningen och på nätet. Engelskan förekommer parallellt med svenskan, speciellt i digitala miljöer, medan finskan har en förvånansvärt undanskymd roll. Detta kan till en viss del bero på att svaren från Österbot-

ten är något överrepresenterade, men situationen skiljer sig inte mycket i de andra regionerna. De unga som kommer från tvåspråkiga hem har således tre språk på sin repertoar: svenska, finska och engelska, och använder dessa tre t.ex. på nätet. De svenskspråkiga använder däremot inte finska nästan alls online.

Engelska förekommer i alla regioner, också på nätet, och man kan fråga sig om de engelska inslagen har ökat i vårt samhälle. Denna undersökning säger däremot inget om de faktiska *språkkunskaperna*. I utbildningsföretaget EF:s internationella jämförelse av kunskaper i engelska har Finland sjunkit till plats åtta från att tidigare har legat på fjärde plats av totalt 88 länder. Det finns med andra ord många aspekter på vår språkmiljö, våra språkkunskaper och vårt språkklimat som behöver undersökas vidare.

Källor

¹ https://www.kotus.fi/ohjeet/suomen_kielen_lautakunnan_suosituksia/kannanotot/suomi_tarvitsee_pikaisesti_kansallisen_kielioliittisen_ohjelman

² Vincze, László & Nick Joyce (2018): Online Contact, Face-to-Face Contact, and Multilingualism: Young Swedish-Speaking Finns Develop Trilingual Identities, *Communication Studies*, 69:1, 85–102, DOI: 10.1080/10510974.2017.1413410

³ Reuters Institute Digital News Report 2018

⁴ Merikivi, Jani, Myllyniemi, Sami & Mikko Salasuo (red.) (2016): *Media hanskassa. Lasten ja nuorten vapaa-aikatuimus 2016 mediasta ja liikunnasta*. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvosto, Nuorisosaian neuvottelukunta, Nuorisotutkimusseura ja tekijät.

⁵ Pitkänen, Ville & Jussi Westinen (2018): *Identiteter på två språk – en undersökning om svenskspråkiga och finskspråkiga*. e2, rapport 3.

⁶ Herberts, Kjell (2015): I skilda världar? Finlands-svenskarna och strukturerna. I: Sjöblom, Stefan & Sandberg, Siv (red.): *Makten att kombinera. Utmaningar, vägval och handlingskraft i Svenskfinland*. Helsingfors: Svenska kulturfonden. S. 48–65.

Text och analys:

Jenny Stenberg-Sirén

Samhällsanalytiker

Magma

jenny.stenberg-siren@magma.fi

Statistiska analyser:

László Vincze

Universitetslektor

Svenska social- och kommunalhögskolan
vid Helsingfors universitet